

ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ ਦੀਆਂ ਮਿੰਨੀ ਕਹਾਣੀਆਂ
(ਆਖਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

Regd. No : L-4/Pb-JL-0023/2024-26, (R.N.I.)-00068/57

ਜਲੰਧਰ : ਐਤਵਾਰ, 27 ਅਪ੍ਰੈਲ 2025

www.nawanzamana.in

ਕੀਮਤ 5.00 ਰੁਪਏ

ਬਸਤਰ ਦੇ ਜੰਗਲ-ਪਹਾੜ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦੇ
'ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ' ਅਤੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹਿੰਸਾ
ਨਾਲ ਲੂਹ-ਲੁਹਾਣ ਹਨ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਭਾਜਪਾ
ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ
ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਏ ਹਨ।
ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਤਜਰਬੇ ਕੀ ਗਏ ਹਨ? ਕੀ
ਹਕੂਮਤ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਕਾਸ ਮਾਡਲ ਉੱਪਰ ਮੁੜ-
ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ? ਕੀ ਅਜਿਹੀ
ਰਾਜਨੀਤਕ ਟਿੱਛਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਦਿਵਾਸੀ ਲੋਕਾਂ 'ਚ
ਫੈਲੀ ਬੇਚੈਨੀ, ਬੇਗਾਨਗੀ ਅਤੇ ਅਸੁਰੱਖਿਆ ਦੂਰ ਹੋ
ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਨਕਸਲੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਆਧਾਰ
ਹੈ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਸਵਾਲਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿੱਚ
ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

- ਸੰਪਾਦਕ

ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਮਾਓਵਾਦੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਗੜ੍ਹ ਬਸਤਰ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਾਹਿ ਮੰਤਰੀ ਪੀਲਾਨਾ ਨਾਲ਼ ਵੱਖਰਾ ਰਾਗ ਅਲਪਵਾਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਿਰਫ਼ 31 ਮਾਰਚ 2026 ਤੱਕ ਨਕਸਲਵਾਦ ਨੂੰ ਮੁਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦੇਣ ਦਾ ਟੀਚਾ ਹੀ ਜੋਸ਼-ਖ਼ਰੋਸ਼ ਨਾਲ਼ ਦੁਹਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਾਲ਼ ਹੀ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ 'ਮੁਕਾਬਲਾ' 'ਚ 'ਚੇਰ ਰਹਨ' ਵਾਲ਼ੇ ਸੁਰੱਖਿਅ ਲਕਰਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲਈ ਵਧਾਈਆਂ ਦੇਣਾ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਐਲਾਨ ਕਰਨਾ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਸ਼ਾਹ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲੇ। ਇਸ ਵਾਰ ਉਸ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ— 'ਨਕਸਲੀ ਭਰਾਵੇ, ਹਰਿਆਰ ਸੁੱਟ ਦਿਓ ਤੇ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਜਾਵੋ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਹੋ। ਕਿਸੇ ਨਕਸਲੀ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਬਸ ਆਪਣੇ ਹਰਿਆਰ ਸੁੱਟ ਦਿਓ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ 'ਚ ਆ ਜਾਓ।' ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਿਅਨ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਬਖ਼ਸ਼ਤਰ ਅਤੇ ਮਾਓਵਾਦੀ ਜ਼ੋਰ ਵਾਲ਼ੇ ਹਰ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦੇ 'ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ' ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨ/ਗੁਰਾਉਣ ਦਾ ਸਿਸ਼ਟਿਕਾਤਮੀ ਪ੍ਰੋਸ਼ਾਨਾ 'ਤੇ ਹੋ ਅਤੇ ਭਗਵਾਂਂ ਦੁਕਾਰਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ 2026 'ਚ 'ਨਕਸਲ-ਮੁਖ਼ਤਮ ਭਾਰਤ' ਦੇ ਟੀਚੇ ਦੀ ਸਫ਼ਲਤਾ ਵੱਲ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ਼ ਵਧਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜਦੋਂ ਸੂਰੱਖਿਆ ਲਬਕਰ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਨਕਸਲੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ-ਪਿਛਾ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਾਰ ਹਰੇ ਹਨ ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਸ਼ਾਇਦ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ' ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਖੁਫ਼ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ. ਦੇ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰ ਅਖ਼ਬਾਰ 'ਅਰਗਨੇਨਾਇਜ਼ਰ' ਦੇ 13 ਅਪ੍ਰੈਲ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਕ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ: ਨਕਸਲ-ਮੁਕਤ ਭਾਰਤ ਅਭਿਆਨ : ਲਾਲ ਖੇਤਰਾਂ ਤੋਂ ਵਿਕਾਸ ਲਾਭਪੰਨਾਈ, ਖੱਬੇਪੱਖੀ ਅੰਤਵਾਦ ਵਿਰੁੱਧ ਭਾਰਤ ਦੀ ਫ਼ੈਸਲਾਵਰ ਲੜਾਈ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ 31 ਮਾਰਚ 2026 ਨੂੰ ਦੱਸੇ ਨਕਸਲਵਾਦ ਦਾ ਮੁੱਕੇਲਾ ਸ਼ਰਾਇਆ ਕਰਨ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ। ਦੂਜੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੱਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ, 'ਮੁੱਕੇਲਾ ਸ਼ਰਾਇ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧਤਾ' ਦੇ ਐਲਾਨ ਨੂੰ ਜਾਂ 'ਨਕਸਲੀਆਂ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ' ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਨਾ ਹੋਵੇ' ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ? ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਨਕਸਲੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੀਆਂ ਸ਼ੀਟਾਂ 'ਚ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਦਰ-ਮੁਕਾਮਾਂ ਉੱਪਰ ਲਿਜਾ ਕੇ ਨੁਮਾਇਸ਼ਾਂ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸਿਰਾਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਹਿੱਸੇ ਆਉਣ ਦੀ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਕੀ ਕਿਸੇ ਹੋ ਗੁੱਲਿ ਜਾਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ? ਜੇ ਕੋਈ ਹਾਨਸ 'ਆਪਣੀਆਂ' ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਰੱਖ ਕੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਵਾਂਗ ਗਾਜ਼ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੌਣ ਮੇਨ ਲਵੇਗਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਗਾਜ਼ ਦੇ 'ਆਪਣੇ' ਹਰਾ!

ਇਸ ਦੌਰੀ ਬਿਆਨ ਪਿੱਛੇ ਇਕ ਕਾਰਨ ਸਿਵਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਮਾਰਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਕਤਲੋਲੰਘਾ ਵਿਰੁੱਧ ਉਠਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਅਦਾਵਤ ਦਾ ਦਬਾਅ ਹੈ। ਜਨਵਰੀ 2024 'ਚ 'ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਕਗਾਰ' ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਦੇਸ਼-ਬਦੇਸ਼ ਸੱਚੇ ਕਤਲੋਲੰਘਾ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਮਾਰਵਾਦੀਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਉਠਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਨਵਰੀ 2024 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਸ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ 400 ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਲਗ ਗਈ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਫੇਰ ਬੇਸ਼ਾਂ ਅੰਤਰਾਹਿਤ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ 50 ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਿਵਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਤੇ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਅਤੇ 200 ਤੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਸਤੀਅਤਾਂ ਨੇ ਸਾਂਝੇ ਬਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਮਾਰਵਾਦੀਆਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦਰਮਿਆਨ ਯੁੱਧਬੰਦੀ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਪੀਲ ਗਣਤੰਤਰਤਾ ਦੀ ਫੋਰ ਭੇਜੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਫੰਡੀਸਗੜ੍ਹ ਦੀਆਂ 29 ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਅਪੀਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸੂਚੀ ਲੰਮੀ ਹੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੁਰਖੂਲ ਲੁਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਇਹ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਪੰਜ ਕਾਰਨਾਂ, ਕਤਲੋਲੰਘਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੱਦਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਗੱਲਬਾਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਅਤੇ 'ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਕਗਾਰ' ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਨਿਰਮੋਦੇ, 'ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਕਰਾਹ' ਨਾਲ ਮਾਇਵਾਦੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਲੱਗਣਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਝਾਰਬੰਡ-ਭੁੱਤੀਆਂ ਸ਼ਾਂਤ ਬੰਦਾਨ ਹੁਕਮ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਇਸ ਮਜ਼ਬੂਤ ਗੜ੍ਹ ਬਸਤਰ ਵਿਚ ਸੰਨੂ ਲਾ ਕੇ ਅਤੇ ਸਖ਼ਤ ਘੇਰਾਬੰਦੀ ਕਰਕੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਜੰਗਲੀ ਖੇਤਰ ਉੱਪਰ ਆਪਣਾ ਦਬਦਬਾ ਮੁੜ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ 'ਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਲਿਸਲਿਓਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਲਾਹੌਰਾਂ ਦੇ ਕੈਂਪ ਸਥਾਪਤ ਕਰਕੇ, ਸੜਕਾਂ ਅਤੇ ਮੋਬਾਈਲ ਟਾਵਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇੱਥੇ ਆਪਣੀ ਪਹੁੰਚ ਵਧਾ ਕੇ, ਲਗਾਤਾਰ ਰਾਜਕੀ ਦਹਿਸ਼ਤਬਾਤ ਅਤੇ ਭਰਮਾਉ ਸਕੀਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ 'ਚ ਲਹਿਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਜਨਤਕ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਸੱਟ ਮਾਰ ਕੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਲਹਿਰ ਤੋਂ ਕਿਨਾਰਾ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਸਾਬਕਾ 'ਨਕਸਲੀਆਂ' ਨੂੰ ਮਾਇਵਾਦੀ ਕਾਡਰਾਂ 'ਚ ਕਤਲੇਆਮ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਮਬੰਦ ਕਰਕੇ ਹਕੂਮਤ ਮਾਇਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਲਤਾਕਤ ਤਾਰਕਤ ਉੱਪਰ ਭਾਰੂ ਹੋਣ 'ਚ ਸਫਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ 'ਚ ਮਾਇਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਆਦਿਵਾਸੀ ਸੌਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕਾਡਰਾਂ 'ਚ ਕਤਲੇਆਮ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ 'ਸ਼ਾਂਤੀ ਗੱਲਬਾਤ' ਦੀ ਇੱਛਾ ਦਿਖਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਾਇਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ 'ਚ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਖੁੱਲ੍ਹੀਮਨੀਤਕ ਲਾਹੇ ਦੀ ਬਜਾਏ ਲੋਕ ਹਿਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੈ। ਹੀ ਹਿੰਦੂ ਦੀ ਹਿੰਪਨਤ ਅਨੁਸਾਰ 3 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਪੀ. ਆਈ. (ਮਾਇਵਾਦੀ) ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਬਿਆਨ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਸ਼ਾਂਤੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ। ਮਾਇਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਉਤਰ-ਪੱਛਮੀ ਸਬ-ਖੇਤਰ ਸਹਿਤ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਰੁਪੇਸ਼ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਸ ਪ੍ਰਜਨੀਕ ਦੀ ਵਿਸ਼ਤਾਰ ਸਹਿਤ ਵਿਆਪਿਆ ਯੂਟਿਲਿਟੀ ਚੈਨਲ 'ਬਸਤਰ ਟਾਕੀ' ਨਾਲ ਤਾਜ਼ਾ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਗੱਲਬਾਤ ਲਈ ਮਾਰਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਮਾਇਵਾਦੀ ਆਗੂਆਂ ਅਤੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ 'ਚ ਕਤਲੇਆਮ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ 'ਚ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ੀ ਸਾਫ਼ ਦੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਤਾਂ ਮਿਸਾਲ ਝਾਰਬੰਡ ਵਿਚ ਦੇ ਚੋਟੀ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਸਮੇਤ ਅੱਠ 'ਮਾਇਵਾਦੀਆਂ' ਨੂੰ 'ਮੁਕਾਬਲੇ' ਵਿਚ ਮਾਰਨਾ ਅਤੇ ਬੀਸਪਾਧ-

ਬਸਤਰ 'ਚ ਕਤਲੇਆਮ : 'ਸ਼ਾਂਤੀ ਗੱਲਬਾਤ'

ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਫ਼ਤਹ ਦੀਆਂ ਕਾਰਗੁੱਟਾ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੀ ਘੋਰਬਾਜ਼ੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਮਾਓਵਾਦੀ ਛਾਪਾਮਾਰਾਂ ਦੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਘਿਰੇ ਹੋਣ ਦੀ ਹਿਰੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਵੱਡੇ ਕਤਲੇਆਮ ਨੂੰ ਅੱਜਮਾ ਦੇਣ ਦਾ ਖ਼ੁਦਸ਼ਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇੱਥਰ, ਝਾਰਖੰਡ ਦੇ ਡੀ ਜੀ ਪੀ ਨੇ 15-20 ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦਾ ਸਫ਼ਾਇਆ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂਤਰ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਤਾਕਤ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਨ ਦੇ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਲੋਕ ਨਿਰੋਪੇ ਸਧਾਰਨ ਲੋਕ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਮਾਓਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰੈਸ ਨੇਤਾ ਵਿਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਾਖੰਡੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਦੇ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਲੋਕ ਤੋੜਨ ਲਈ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਜੰਗਲੀ-ਪਹਾੜੀ ਪੱਠਾਈ ਖਾਲੀ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਗੁਰੂਤਰ ਸਿਲਸਿਲੇਬੰਦ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਲਗਾਤਾਰ ਭਾਰੀ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਆਪਣੇ ਕਾਡਰਾਂ ਅਤੇ ਮਾਓਵਾਦੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲੇਆਮ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਗੱਲਬਾਤ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਨਾ ਸਭਾਵਿਤ ਹੈ।

ਭਗਵਾਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਮੇਂਨਹੀਂ ਅਤੇ 'ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ' ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕਾਂਦੀ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਭਰਮ ਲੈਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਇਵਾਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਮੁੜ ਲਾਮਬੰਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਇਵਾਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਗੁੰਝੇ ਮਨਸ਼ੇ ਹੋਰ ਨਹ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੂੰ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੰਮਲ ਸ਼ਾਂਤੀਵਾਦੀ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ ਖ਼ਤਰੇ ਦੇ ਦਬਾਅ ਵਿਚ ਹੋਰ ਰਾਤਰ ਲੈਣ ਲਈ ਹੀ ਮਾਇਵਾਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਗੱਲਬਾਤ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਖ਼ਾਤਰ ਹੱਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਖ਼ਿਰਾਂ ਵਿਚਲੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ/ਹਮਦਰਦ ਅਨਸਾਰਾਂ ਯਾਨੀ 'ਸ਼ਹਿਰੀ ਨਕਸਲੀਆਂ' ਕੋਲੋਂ ਗੱਲਬਾਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇੱਥੇ ਦੋ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ, ਹਰ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਜੁਟੀਆਂ ‘ਦੁਸ਼ਮਣ’ ਪਿਛਾਂ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਲਾਭ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਆਪਣੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝੂਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸੇ ਮਨੋਰਥ ਨਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲੈ-ਦੇ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੂਜੀ ਗੱਲ, ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਨਕਸਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਟੇਟਨ ਯੂੱਪਬੰਦੀ ਸਮਝੌਤੀ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਟੇਟਨ ਦੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਹਨ, ਜੋ ਚੱਲ ਰਹੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ‘ਮੁਕਾਬਲੇ’ ਬਣਾਉਣ ਜਾਂ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆ ਰਹੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਕੇ ਕਤਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਗੁਰੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ, 2002 ਅਤੇ ਅਕਤੂਬਰ 2004 ‘ਚ ਸਿਵਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਨਾਲ ਤਤਕਾਲੀ ਆਪਰਾ ਦੁਪੱਖ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਚੱਲਿਆ। ਗੁਪਤਤਾ ਅਧੀਕ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ‘ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਗੱਲਬਾਤ ਮੁੱਕਦੇ ਸਾਰ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਯੂੱਪਬੰਦੀ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਆਪਰਾ ਪੁੱਕਦੇ ਪੁਲਸ ਨੇ ਨਕਸਲੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਯੂਰੇਸ਼ਨ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਯੂੱਪਬੰਦੀ ਅਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਪੁਲਸ ਅਫ਼ਸਰਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਹਿੱਤ ‘ਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਆਖਿਰਕਾਰ ਗੱਲਬਾਤ ਬੇਸਿੱਟਾ ਰਹੀ। ਤਤਕਾਲੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਨਕਸਲੀ ਵਫ਼ਦ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਮੁੜ-ਵੰਡ ਕਰਨ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮੰਗ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ‘ਜੇ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਹੀ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵੰਡੀਆਂ ਜਾਣ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ?’

ਫਿਰ 2010 'ਚ ਉੱਘੇ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜੀ ਸਵਾਮੀ ਅਗਨੀਵੇਸ਼ ਦੀ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਨਾਲ ਮਾਓਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਯੂ ਪੀ ਏ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਅਤੇ

2011 'ਚ ਮਖੜਾ ਬੈਨਰਜੀ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਤਤਾ ਦਿੱਤੀ, ਪਰ ਮਨਮਾਨ ਸਿੰਘ-ਚਿਦੇਬਰਮਾ ਅਤੇ ਲਲਾਤਾ ਬੈਨਰਜੀ ਨੇ ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਨਾਲ ਵਿਸਾਹਾਧੀ ਕਰੀਬ ਅੱਧੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਖ਼ੁਸ਼ੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਚੋਟੀ ਦੇ ਮਾਓਵਾਦੀ ਆਗੂ ਚੇਰੂਕੁਰੀ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਉਰਫ਼ ਆਜ਼ਾਦ ਅਤੇ ਫਿਰ ਬਿਲਨਜੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰੇ 'ਮੁਕਾਬਲੇ' 'ਚ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਗੱਲਬਾਤ ਲਈ ਮਾਓਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਵਿਸਾਹਾਧਾਤ ਕਾਰਨ ਗੱਲਬਾਤ ਦੀ ਵਿਵਰਲੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਵਿਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਨਮੋਸ਼ੀ ਤਾਂ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਵਾਮੀ ਅਗਨੀਵੇਸ਼ ਨੇ ਤਾਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਨਿਰਪੱਖ ਜ਼ੁੱਝੀਆਲੀ ਜਾਂਚ ਕਰਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜੋ ਤਤਕਾਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਸਿੰਹਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਠੁਕਰਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਮਾਓਵਾਦੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਨੱਗੀ ਹੋ ਜਾਣੀ ਸੀ।

ਹੁਣ ਵੀ 24 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਵਿਚ 'ਸ਼ਾਂਤੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕਮੇਟੀ' ਨੇ ਪਹਿਲ ਕਰਕੇ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਬੁੱਕਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਮਾਓਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ ਯੁੱਧਬੰਦੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਗੱਲਬਾਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮਾਓਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਕਾ. ਅਭੈ ਨੇ ਇਸ ਕਦਮ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਹਿੰਤ 'ਚ ਅਸੀਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸ਼ਾਂਤੀ ਗੱਲਬਾਤ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਗੱਲਬਾਤ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਦਾ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਤੁਰੰਤ ਯੁੱਧਬੰਦੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦੇਣਗੇ, ਪਰ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਜਿਹੀ ਸਰਕਾਰ ਸਾਬਤੀ ਵਿਚ ਮਾਓਵਾਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਮਾਓਵਾਦੀ ਵਸੋਂ ਅਤੇ ਮਾਓਵਾਦੀ ਕਾਫ਼ਰਾਂ ਨੂੰ ਕਰਦਿਆਂਮ ਤੋਂ ਬਚਾਇਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਏ ਸਕੇਗੀ ? ਕੀ ਵਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਹੁਕਮਤ ਆਪਣਾ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਦੇਸ਼ਵੇਂ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਕੇ ਮਾਓਵਾਦੀ ਵਸੋਂ ਵਿਰੁੱਧ ਨੀਮ-ਫ਼ੌਜੀ ਮੁਹਿੰਮ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੇਗੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮਨੋਨੁਕ ਹੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਪੂੰਜੇਸ਼ਵਰ ਬ੍ਰਹਮਣ ਲਈ ਮਾਓਵਾਦੀ ਵਿਰੁੱਧ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ?

ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ 'ਚ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਿਜੇ ਸ਼ਰਮਾ ਦਾ ਵਿਅੰਗ ਗੰਗੇਬਲਾਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਯੁੱਧ ਵਰਗੇ ਹਾਲਾਤ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਮਾਓਵਾਦੀ ਐਂਡੇ 'ਚ 'ਯੁੱਧਭੀਤੀ' ਵਰਗੇ ਲਾਬਥ ਵਰਤ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਗੰਗੇਬਾਤ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਮਾਓਵਾਦੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਗੰਗੇਬਾਤ ਲਈ ਭੇਜ ਦੇਣਾ ਜਾਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਦੇਣਾ ਪਰ ਗੰਗੇਬਾਤ ਲਈ ਕੋਈ ਸ਼ਰਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਦਫ਼ਤਰੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ 'ਚ ਮਾਹੁੱਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਕਦਮ ਨਾ ਚੁੱਕਣਾ ਦਸਮਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਗੰਗੇਬਾਤ ਰਾਹੀਂ ਮਲੇਰੀ ਦਾ ਹੱਲ ਕੱਢਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਹੁਕਮਰਾਨ ਧਿਰ ਦੀ ਰੁਚੀ ਕਰਕੇ ਅਸਮਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ 'ਚ ਹੈ। ਇਹ ਦਿਸ਼ਾ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦੇ ਕੇ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਇਹ ਆਪਣੇ ਦੀ ਲੁੱਗ ਵਿਰੁੱਧ ਯੁੱਧ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਝ ਸੈਂਕੜੇ ਗੰਗੇਬਾਦੀ ਬਾਗੀਆਂ

ਵਿਰੁੱਧ ਲੱਖਾਂ ਨੀਮ-ਫ਼ੌਜੀ ਤਾਕਤਾਂ ਤਾਇਨਾਤ ਕਰਨ (ਨੌ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਪਿੱਛੇ ਇਕ ਜਵਾਨ) ਅਤੇ ਹਰ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਉੱਪਰ ਕੈਂਪ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਕਿਉਂ ਪਈ। ਬਸਤਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਆਦਿਵਾਸੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦਾ ਐਨਾ ਸੰਘਣਾ ਨਿਰੰਕਰਨ ਕਰਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਫੌਰਸ ਭੇਜਣਾ ਕੀ ਸਿਰਫ਼ ਪੁਲਸ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ?

ਭਾਰਤੀ ਹੁਕਮਰਾਨ ਅਜਿਹਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ। ਭਾਰਤੀ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਦਾ ਆਪਣੇ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੇਸ ਚੱਲ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਮੁੱਕ ਜਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇੰਤਿਹਾਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। 2009 ਈ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ-ਚਿਦੰਬਰਮ ਵੀ 'ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਗਰੀਨ ਹੇਂਟ' ਤੋਂ ਇਲਾ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁੱਕੇ ਹਨ, ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਆਦਿਵਾਸੀ ਵਿਲਾਕਿਰੀਆਂ ਵਿਚ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਤਰਲਾਦਾ ਕੇ ਨੀਮ-ਡੋਲੀ ਲਭਕਰ ਪਾਤਣੀ ਜੱਥੇ ਵਾਂਗ ਕਤਲਦਾਮ, ਵੱਡੇਬੁੱਝ, ਲੁੱਟਮਾਰ ਅਤੇ ਸਮੂਹਿਕ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਨਕਸਲੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਬੂਤ ਪੁਲਸ ਗਰਾਵਾਈ ਵਿਚ ਹਫ਼ਾਈ ਵਿਚ ਵੀ ਮਦਦ ਲਈ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵੀ ਮੀਡੀਆ ਵਿੱਚ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਸੋ ਹੁਕਮਰਾਨ ਯੁੱਧ ਦੇ ਗਲਾਤ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਗੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯੁੱਧ ਦੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਅਧੂਲਾ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਸਾਡੇ ਮੁੱਕ ਜਾਣਾ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਸੱਥਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ।

ਮਾਓਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਛਾਪਾਮਾਰ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਨਕਸਲੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਪਾਲ ਗੋਬਿੰਦ ਖ਼ਤਰੇ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਅਜਿਹਾ ਪਿਛਾਤੀ ਪਾਸੇ ਦੀ ਤਾਕਤ ਬਹੁਤ ਸੀਮਤ ਹੈ, ਪਰ ਨਵੇਂ ਅਨਿਆਈ, ਪੱਕੇ-ਵਿੱਤਰਕ ਅਤੇ ਘੋਰ ਨਾਬਾਬਗੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੱਲ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਭੱਜਿਓ 'ਚ ਇਸ ਦਾ ਵਧਾਰਾ-ਪਸਾਰਾ ਹੋਣ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਗੁੰਝਾਇਲ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਹੁਕਮਰਾਨ ਜਮਾਤ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਇਸ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਤੋਂ ਹਿੱਤ ਵਡੇਰਾ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਉਹ ਮਾਓਵਾਦੀ ਲਹਿਰ ਦੀ ਕਿਸਿਆਰਬੰਦ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਲੱਕਾਂ ਦੀ ਹੱਕ-ਜਤਾਰੀ ਵਿਰੁੱਧ ਸਟੈਂਟ ਦੀ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਤਾਕਤ ਝੋਲਣ

ਲਈ ਬਹਾਨੇ ਵਜੋਂ ਵਰਤ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਬਹਾਨੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਨੀਮ-ਡੱਜੀ ਤਾਕਤਾਂ ਅਤੇ ਜਾਗਰੂਕ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਬੇਦਰੋਹ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਕੂਮਤੀ ਨੀਤੀਆਂ ਯਾਨੀ ਕਬਿਤ ਵਿਕਾਸ ਮਾਡਲ ਕਾਰਨ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਮਿਟ ਜਾਣ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਰੈਣ-ਬਸੇਰਿਆਂ ਅਤੇ ਜੀਵਨ-ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਦੇ ਵਸੀਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਪ੍ਰੈਜੈਕਟਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਕੂਮਤੀ ਬਿਰਤਾਂਤ ਨਾਲ ਗ਼ੁੰਮਗਾਹ ਹੋਏ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਹਕੂਮਤੀ ਝਟ ਨੂੰ ਸੱਚ ਮੰਨੀ ਬੈਠੇ ਹਨ।

ਤਿਹੜਕ ਨਾਲ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਪੱਛੜੇ ਹੋਏ ਜੰਗਲੀ-ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕੇ ਮਾਰਿਆ ਪਾਇਆ ਤੇ 'ਨਵ-ਜਮੀਨੀ ਇਲਾਕਾ' ਦੇ ਪੰਗਰਾਜ ਤਾਤਿਤ 'ਯੁੱਧਪੀਠ' ਇਲਾਕੇ ਵੀ ਹੁਣ ਅਤੇ ਉਹਦੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਪੱਕੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਪੁਜੇਸ਼ਟਾਂ ਵਾਂਗੋ ਲੜਾਈਆਂ ਲਈ ਸਰਹਲੀ ਕਤਾਰ ਵਿਚ ਨਾ। ਇਸੇ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਹੁਕਮਰਾਜੀ ਸਮਾਜ ਲਈ ਇਹ ਬਿਰਤਾਂਤ ਸਿਰਜ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦਾ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵੱਡੇ ਫ਼ੌਜੀਕੋਨ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਦੀ ਵਸੋਂ ਨੂੰ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ ਬਰਨਾ ਬੇਹੱਦ ਸੌਖਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਹਾਨਾ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਰਿਹਾ ਤੇ ਕਿ ਮਾਝਵਾਲੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ, ਉਹਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ ਅਤੇ ਦੰਡਵਾਲੀ ਲਹਿਰ ਮੁਲਕ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਖ਼ਤਰਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਇਹ ਬਿਰਤਾਂਤ ਸਰਹਲੀ ਬਰਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੰਗਾਵਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ

ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਮਾਫਿਦਾਸੀਆਂ/ਹਕਸਲੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇ ਹੋਰ ਬਖ਼ਤਰ ਤੇ ਹੋਰ ਵਿਲਕੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਦਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਨੀਮ-ਸ਼ਹੀਦੀ ਤਾਕਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਗ਼ੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਚੁਲਲ ਦੇਣਾ ਗ਼ਲਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੋ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਅੜਿੱਕਾ ਹਨ। ਉਹ ਇਸ ਗ਼ਰੀਬਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਰਹੇ ਕਿ ਇਹ ਹਮਲਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਅਤੇ ਗ਼ੈਰ-ਆਦਿਵਾਸੀ ਬਖ਼ਤਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਉਪਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਮਾਫਿਦਾਸੀ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਥੇ ਹਮਲਾ ਅਜੇ ਬਖ਼ਤਰ ਜਿੰਨਾ ਤਿੱਖਾ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੁਮਰਾਹਾ ਇਸ ਨੂੰ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ 'ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਤੰਤਰ' ਦੀ ਜਾਇਜ਼ ਲੜਾਈ ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦਰਅਸਲ, ਇਹ ਵਿਦੇਸ਼ੀ-ਦੇਸ਼ੀ ਕਾਰਾਹਰੇਤ ਸਮਾਦੇਵਾਦੀ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਦਾ ਪੂਰੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੱਬੇ-ਚੁਲਲੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਬਕਾਇਦ ਯੋਧਾ ਹੈ।

ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਇਸ ਦੀਆਂ ਸੱਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੱਜੀਆਂ ਖੂਬ ਭਾਰਤੀ ਹੁਕਮਰਾਨ ਉਥਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਆਦਿਵਾਸੀ ਤੇ ਹੋਰ ਲੋਕ-ਕੁਚਲ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਕੀਤੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ (ਪੌਜ਼ੀਟੀਵ ਸੂਚੀ) ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਦਰਕਿਨਾਰ ਕਰਕੇ ਨੀਤੀਆਂ ਘੜਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਹ ਨੀਤੀਆਂ ਰਾਜ ਦੀ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ੀ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਲਕ 'ਚ ਲਘਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸ਼ਾਹ ਸਮੇਤ ਮੁੱਖਾਂਦਾ ਹਾਕਮਾਂ ਲਈ ਕਾਲਾ ਮਾਫ਼ਿਦਾ ਦੀਆਂ ਨੌਂ ਗਿਣਿਆਂ ਸੱਟਾਂ ਤੇ 'ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ' ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਨਸੀਬਤਾਂ ਦੇ ਰਿਹਾਜ਼ਾਂ, ਜਦਕਿ ਅੰਨਿਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਾਜ਼ਾਬਤੀ ਵਾਲੇ ਜਨ੍ਹਾਂ ਹਲਾਤਾਂ ਦੀਆਂ ਆਦਿਵਾਦੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਹੱਸਿਆਸ ਨੂੰ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਪੋਂਕਿਆ ਅਤੇ ਦਹਿ-ਦੁਸ਼ਮਾਂ ਆਦਿਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ਿਦਾ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਤੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਸਟੇਟ ਵਿਰੁੱਧ ਗਿਣਿਆਰ ਸੱਟਾਂ ਤੇ ਜਨ੍ਹਾਂ ਹਲਾਤਾਂ ਕਲਕ ਕਸ਼ਮੀਰ, ਉਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਰਿਆਸਤਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਭਾਰਤੀ

ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਤੋਂ ਨਿਆਂ ਲੈਣ ਲਈ
 'ਇੰਚਾਰ ਪਸੰਦ' ਬਣੇ, ਉਹ ਹਾਲਾਤਾਂ
 ਇਸੇ 'ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ' ਅਤੇ ਸਟੇਟ ਦੀਆਂ
 ਨੀਤੀਆਂ ਦੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ।
 ਜੇ ਹਾਕਮ ਜ਼ਮਾਤੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚ
 ਭੇਰਾ ਵੀ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਹੋ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ
 ਨੂੰ ਮਾਓਟੀਦੀਆਂ ਨੂੰ ਭੰਡਣ ਅਤੇ
 ਨਸੀਹਤਾਂ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਆਪਣੇ
 ਉਸ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਹਿਤੈਸ਼ੀ (ਵਿਕਾਸ)
 ਮਾਡਲ ਅਤੇ ਸਟੇਟ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ
 ਉੱਪਰ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ
 ਹੈ, ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿਚ ਨਾ ਹੋਣ
 ਕਾਰਨ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ
 ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ
 ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਨੂੰ ਅੰਨੇ ਵਿਆਪਕ
 ਫ਼ੌਜੀਕਰਨ ਤੇ ਨੀਮ-ਫ਼ੌਜੀ
 ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲੈਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ
 ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ 'ਅੰਦਰੂਨੀ
 ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ
 ਖ਼ਤਰਾ' ਐਲਾਨਦਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਮੱਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਫੋਕਸ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਅਤੇ ਆਤਮ-ਸਮਰਪਣ ਕਰਾਉਣ 'ਤੇ ਪੂਰਬ ਹੋਰ ਕਾਰਨਾਮੇ ਉਠਾਉਂਦੇ ਵੱਲੋਂ ਮਾਓਵਾਦੀਆਂ ਨਾਲ 'ਜ਼ੋਰੀ ਗੱਲਬਾਤ' ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਵਾਨਾ ਨਾਂਹ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਕਤਲੋਆਮ ਦੀ ਕਰੂਰ ਨੀਤੀ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਲਕ ਅੰਦਰੋਂ ਵਿਆਪਕ ਜਨਤਕ ਵਿਰੋਧ ਉੱਠਣ ਕਾਰਨ ਹੁਕਮਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੱਡੀ ਰੁਕਾਵਟ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਵਾਲ ਅਜਿਹੇ ਕੌਣੀ ਮਾਇਨੋ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ ਕਿ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਤਰਜੀਹ ਕਰੂਰ ਕਤਲੋਆਮ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਜਨਤਕ ਦਬਾਅ ਪਾਉਣ ਦੀ ਹੋਵੇ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਭਨਾਂ ਜਮਹੂਰੀ ਤੇ ਨਿਆਏਮੰਦ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੈ ਕਿ ਚਾਹੇ ਹੁਕੂਮਤ ਮਾਰਚ 2026 ਤੱਕ ਮਾਓਵਾਦੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ 'ਤੇ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਵੀ ਜਾਵੇ, ਇਹ 'ਜ਼ਿੰਦ' ਵਕਤੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਦਰਅਸਲ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਾਜ਼ਾ ਵਿਚ ਅਨਿਆਂ ਅਤੇ ਨਾਬਰਾਬਰੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੇ ਵਾਲਾ ਕਾਰਕਉਣ ਤਿਰੀਤੀ ਆਗਵਿਕ ਮਾਡਲ ਮੰਜੂਰ ਹੈ, ਹਾਜ਼ੀਏ 'ਤੇ ਧੱਕੇ ਲੁੱਟੇ-ਪੁੱਟੇ ਲੋਕ ਬਿਹਤਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਈ ਸਟੇਟ ਵਿਰੁੱਧ ਬਗ਼ਾਵਤਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ ਅਤੇ 'ਨਕਸਲਵਾਦ' ਦੀ ਪ੍ਰਸਿਧਿਜ਼ਰਾਤ ਬਣੀ ਰਹੇਗੀ। ਸਾਬਕਾ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ 2018 'ਚ ਕਿ ਇਹ ਦੇਤਾਵਨੀ ਦੇ ਤੀਰੋਂ ਸੀ ਕਿ 'ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਾਮਾਂਤਰਿਕ-ਆਗਵਿਕ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ (ਮਾਓਵਾਦੀ) ਲਹਿਰ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਐਲਾਨ ਲਿਖਣਾ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ।'

ਗੁਰਮਤਾਂ ਤੇ ਤੋਂ ਨਿਆਂ ਲੈਣ ਲਈ
ਇੱਕਥਾ ਪਸੰਦ ਬਣੇ, ਉਹ ਹਾਲਾਤ
ਇਸੇ 'ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ' ਅਤੇ ਸਟੇਟ ਦੀਆਂ
ਨੀਤੀਆਂ ਦੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ
ਜੋ ਹਾਕਮ ਸੀਮਾਤੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚ
ਭਰਾ ਵੀ ਬੀਮਨਦਾਰੀ ਹੋ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਨੂੰ ਮਾਫ਼ਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਭੰਡਣ ਅਤੇ
ਨਸ਼ਤ ਕਰਨ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਆਪਣੇ
ਇਸ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਹਿਤੈਸ਼ੀ 'ਵਿਕਾਸ
ਮਾਡਲ' ਅਤੇ ਸਟੇਟ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ
ਉੱਪਰ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ
ਹੈ, ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਿਤ ਵਿਚ ਨਾ ਹੋਣ
ਕਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ
ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ
ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਨੂੰ ਅੰਨੇ ਵਿਚਕਾਰ
ਫੌਜੀਕਰਨ ਤੇ ਨੀਮ-ਫੌਜੀ
ਉਪਰੰਗਮਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲੈਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ
ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ 'ਅੰਦਰੂਨੀ
ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ
ਖ਼ਤਰਾ' ਐਲਾਨਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

